

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-246-6-4>

Макушев П. В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Університету митної справи та фінансів,
м. Дніпро*

Хрідочкін А. В.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки
Українського державного хіміко-технологічного університету,
м. Дніпро*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми щодо напрямів модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні. Доведено, що ефективність реалізації завдань публічного управління у сфері інтелектуальної власності залежить від внутрішніх факторів, сприятливих можливостей, а також загроз, які здатні негативно впливати на його розвиток. Визначено стратегічні напрями подальшого розвитку публічного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні. Здійснено аналіз вітчизняного законодавства про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності, яке потребує систематизації. Доведено, що підвищенню ефективності запобігання таким правопорушенням сприятиме об'єднання відповідних складів адміністративних правопорушень в окремій главі чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення. Проаналізовано систему інститутів публічного управління у сфері інтелектуальної власності та наголошено на необхідності її подальшого розвитку в напрямку реалізації концепції створення в Україні єдиного органу інтелектуальної власності. Визначено основні напрямки удосконалення інституційної бази публічного управління у сфері інтелектуальної власності.

Виокремлено головне завдання удосконалення інфраструктурної бази публічного управління у сфері інтелектуальної власності. Наголошено, що для покращення обізнаності та розвитку високої культури широких верств населення в сфері інтелектуальної власності потрібно інформування широких кіл громадськості та бізнесових кіл про роль і значення інтелектуальної власності з метою підвищення інтересу до створення та правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності.

Вступ

Визначення пріоритетів і перспектив, а також мети, стратегічних напрямів та основних завдань подальшої модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, на наше переконання, повинно базуватися на результатах ретельного аналізу сучасного стану як самої діяльності суб'єктів публічного управління щодо реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, так і сфери інтелектуальної власності. Остання є визначальним та невичерпним ресурсом соціального, культурного та економічного розвитку України і являє собою середовище з внутрішньою єдністю, в якому здійснюється сукупність різноманітних видів творчої, інтелектуальної діяльності людини, що охоплюють різні сфери економічного та суспільного життя, внаслідок чого створюються об'єкти інтелектуальної власності, права на які охороняються чинним законодавством і за своєю природою є нематеріальними. Тому розроблення стратегії модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності є логічним продовженням процесу удосконалення сфери інтелектуальної власності в Україні, що зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на використання інтелектуальної власності в якості стратегічного ресурсу в системі формування національного багатства та підвищення конкурентоспроможності економіки нашої країни, прискорення інноваційного розвитку та інтеграції України до міжнародного економічного простору. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей і поглядів на розвиток сфери інтелектуальної власності в Україні, визначених Проектом Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. [1], Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні [2] та Стратегією національної безпеки

України [3]. Отже, визначаючи власний вектор подальшого економічного розвитку в сучасному гео економічному просторі у жорстких умовах ринкової економіки, Україна наголосила на інноваційному шляху, який для нашої країни, виходячи з її потенціалу, є не тільки реальним, але й фактично єдиним можливим у сучасних умовах переходу розвинених країн світу від економіки індустріального типу до постіндустріальної економіки. Більше того, ми впевнені, що забезпечення конкурентоздатності економіки та досягнення успіху Україною на інноваційному шляху її розвитку вже неможливо без ґрунтового осмислення сучасного стану такого впливового чинника економіки, як інтелектуальна власність.

Таким чином, існує нагальна потреба зосередження уваги на вирішенні наступних трьох комплексів базових проблем публічного управління у сфері, що досліджується: проблем нормативної бази (яка включає національне законодавство, як сукупність правових положень, на підставі яких суб'єкти публічного управління створюють належні умови набуття, реалізації, охорони та захисту прав, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної творчої діяльності членів суспільства), проблем інституційної бази (суб'єктів публічного управління, наділених відповідним адміністративно-правовим статусом з метою вирішення ними широкого кола завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності) та проблем інфраструктурної бази (елементів і відносин, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування сфери інтелектуальної власності, а також користувачів цієї сфери).

1. Шляхи вдосконалення законодавчої бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності

Сьогодні в Україні існує створена та консолідована комплексна законодавча база для виконання завдань модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, яка являє собою ієрархічну систему правових норм. Але, водночас, сучасна реформа сфери інтелектуальної власності, безумовно, тісно пов'язана з підготовкою нової концепції законодавства у цій сфері. І саме на визначення концептуальних засад нового законодавства, а також перспектив його систематизації та

удосконалення, і повинна бути спрямована діяльність науковців та практиків у сфері інтелектуальної власності. Саме такий підхід і повинен стати основою збалансованої правової політики. Проте розпорошений масив національного законодавства не сприяє його одноманітному, а відповідно і ефективному застосуванню.

Відповідно до ст. 85 Конституції України визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики України, затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля належить до повноважень Верховної Ради України. Реалізація засад державної політики, визначеної законодавчим органом України, – здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, розроблення і безпосереднє виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм, забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», належить до основних завдань Кабінету Міністрів України. Питання реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності та внесення пропозицій щодо її формування є безпосереднім завданням Міністерства економіки (далі – Мінекономіки) України, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Головною метою державної політики щодо публічного управління у сфері інтелектуальної власності є досягнення максимально можливого розвитку сфери інтелектуальної власності шляхом всебічного захисту та охорони прав її власників та стимулювання їх творчої діяльності. Одним з головних напрямків державної політики у цій сфері є відповідна законодавча регламентація положень про захист прав інтелектуальної власності. У той же час правова політика щодо модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності та створена на її основі система правової регламентації та охорони інтелектуальної власності виявляють неспроможність розв'язати ключові завдання, що ставляться перед нею законодавцем. При цьому до основних політико-правових недоліків публічного управління у сфері інтелектуальної власності, на нашу думку, слід віднести: відсутність державної стратегії довгострокового розвитку сфери

інтелектуальної власності в Україні; невідповідність частини законів України про інтелектуальну власність положенням цивільного законодавства України; значне відставання в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов, зокрема до боротьби з «патентним тролінгом», Інтернет-піратством, задоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо; недоліки у правовій охороні службової конфіденційної інформації, комерційної таємниці, «ноу-хау», укладання угод франчайзингу, визначення поняття «роялті» тощо.

В Україні дискусія стосовно доцільності прийняття окремого кодифікованого законодавчого акта – Кодексу інтелектуальної власності, та про включення до нього норм про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності останнім часом отримала новий імпульс. Появу ідеї про необхідність розробки Кодексу інтелектуальної власності її автори пояснюють, як правило, тим, що саме такий нормативний акт дозволить впорядкувати відносини, що реально склалися у суспільстві (часом під впливом певних випадкових та навіть кон'юнктурних факторів) і правильно побудувати їх нові елементи, а також сприятиме вирішенню завдань правового регулювання і полегшенню застосування законодавства про інтелектуальну власність, оскільки внутрішня логіка нового акту дозволить зробити його більш чітким і ясним [4, с. 114]. На нашу думку, з цього приводу існують великі сумніви. Проблема полягає в тому, що удосконалення адміністративного законодавства вимагає насамперед дотримання принципу наступності в адміністративному праві – використання попереднього правового досвіду і забезпечення наявності спільних рис у правових нормах, судовій практиці та доктринальних наукових положеннях [5, с. 66]. При цьому визначальну роль щодо забезпечення наступності в адміністративному праві відіграє наступність в адміністративному законодавстві – зв'язок між попередніми та новими законодавчими актами, які встановлюють караність діяння, а також зв'язок, за яким у новому нормативному акті зберігаються всі основні ознаки, що визначають змістовну і формальну характеристику закону про адміністративну відповідальність [6, с. 62]. Адміністративне законодавство спочатку УРСР, а потім і України в цілому розвивалося на основі єдиного кодифікованого закону про адміністративну

відповідальність, який містив норми, що визначали проти-правність і караність конкретного діяння. Крім того, статті Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) мають імперативний характер тільки разом із статтями його Загальної частини. Обидві частини КУпАП при цьому утворюють нерозривну системну нормативну єдність, і застосування жодної адміністративно-правової норми Особливої частини неможливе без звернення до частини Загальної [7, с. 75]. Існуючий нерозривний зв'язок між нормами Загальної і Особливої частин КУпАП полягає в тому, що під час вирішення питань, пов'язаних зі звільненням від адміністративної відповідальності та покарання, застосовуються одночасно норми обох його частин [8, с. 81]. У випадку ж можливого розміщення норм про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Кодексі інтелектуальної власності, їх застосування без норм Загальної частини КУпАП стане неможливим. А між тим, саме нормами Загальної частини визначаються і підстави адміністративної відповідальності, і чинність закону про адміністративну відповідальність у просторі та часі, і суб'єкт адміністративного правопорушення, і стадії його вчинення, і види стягнень, і ще багато інших питань, без урахування яких неможлива правильна кваліфікація відповідних протиправних діянь.

Таким чином, запропоноване окремими дослідниками включення норм про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності до Кодексу інтелектуальної власності, на нашу думку, є недоцільним і неконструктивним. Більш обґрунтованим нам вбачається традиційне існування кодифікованого нормативно-правового акту, що містить усі норми про адміністративну відповідальність. А отже і розгляд перспектив удосконалення адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні слід вести виключно в площині удосконалення чинного вітчизняного закону про адміністративну відповідальність.

Іншим актуальним питанням вдосконалення державної адміністративно-правової політики у сфері інтелектуальної власності вважаємо об'єднання та систематизацію відповідних статей у чинному КУпАП. На чисельні порушення вимог системності у чинному адміністративному законодавстві України та наявності в ньому чисельних системних протиріч фахівцями

наголошувалося вже неодноразово [9, с. 99]. В ідеалі законодавство про адміністративну відповідальність повинно бути логічно завершеною, послідовною, внутрішньо єдиною і цільною системою норм та інститутів, побудованих і функціонуючих на єдиних принципах та спільних засадах, але в реальній дійсності вітчизняному законодавству до цього ідеалу ще дуже далеко. Яскравим прикладом дефектів системності та системного підходу законодавця, як на етапі розробки і прийняття КУпАП (у 1984 р.), так і під час подальших внесень до нього змін та доповнень, є законодавство про відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Як нами вже зазначалося, норми про відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, перебувають у трьох різних главах КУпАП (главі 6 «Адміністративні правопорушення, що посягають на власність» (ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності»), главі 9 «Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил» (ст. 107-1 («Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві») та главі 12 «Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності» (ст. ст. 156-3 («Порушення встановлених законодавством вимог щодо заборони реклами та спонсорства тютюнових виробів») (у частині, яка стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3 («Недобросовісна конкуренція»), 164-6 («Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів»), 164-7 («Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів»), 164-8 («Недотримання квоти демонстрування національних фільмів при використанні національного екранного часу»), 164-9 («Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних») та 164-13 («Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва»)) [10].

І тут одразу ж постає питання: а чи доцільне розміщення складів адміністративних правопорушень, які мають спільний об'єкт посягання – суспільні відносини у сфері інтелектуальної

власності – в різних главах КУпАП? Адже законодавець здійснив виокремлення глав в Особливій частині КУпАП на підставі родових об'єктів протиправного посягання, розмістивши адміністративно-правові норми у різних главах на підставі критерію однорідності (однотипності, схожості) тих суспільних відносин, яким адміністративним правопорушенням завдається шкода. І, не дивлячись на те, що однорідність правовідносин у сфері інтелектуальної власності нами вже була доведена раніше, додамо, що всі об'єкти інтелектуальної власності, не зважаючи на існуючі певні відмінності між ними, об'єднує низка спільних ознак. По-перше, правове регулювання процесу створення і використання об'єктів інтелектуальної власності здійснюється на підставі єдиного нормативного акту – книги четвертої ЦК України. По-друге, у главі 35 книги четвертої цього Кодексу встановлені спільні для всіх об'єктів інтелектуальної власності принципи і правила їх створення та використання. По-третє, даний нормативно-правовий акт встановлює на об'єкти інтелектуальної власності набір майнових та особистих (немайнових) прав, які багато у чому схожі. По-четверте, майнові права можна передавати третім особам на підставі схожих за назвою і змістом договорів (ліцензійного договору, договору комерційної концесії тощо). Саме тому, ми вважаємо, що, виходячи із системного підходу до законодавства про адміністративну відповідальність було б правильним ті статті, які передбачають адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності, розмістити в одній структурній одиниці – окремій главі КУпАП.

На жаль, питання про необхідність виокремлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в окрему групу протиправних діянь наукою адміністративного права майже не розглядається. Аналіз же структури елементів КУпАП дозволяє дійти висновку про те, що законодавець розглядає в якості родового об'єкту правопорушень у сфері інтелектуальної власності відносини власності (глава 6), відносин у сільському господарстві (глава 9) та відносини в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності (глава 12). Проте жодна з вищезазначених глав Особливої частини КУпАП не здатна повністю об'єднати всі об'єкти адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. При цьому, не дивлячись на

власну подвійну природу, інтелектуальна власність являє собою єдиний об'єкт. Її складовим елементам у вигляді результатів інтелектуальної творчої діяльності притаманні загальні, характерні лише для інтелектуальної власності, особливості. У першу чергу це нематеріальна природа та неможливість її фізичного уособлення. Цією їх властивістю зумовлено те, що право інтелектуальної власності являє собою цінність саме в силу його виключності, під якою слід розуміти принцип належності цього права виключно одній особі або декільком чітко визначеним у відповідності до закону особам. У зв'язку з цим адміністративне законодавство у сфері інтелектуальної власності повинно бути спрямоване, насамперед, на забезпечення виключності права інтелектуальної власності. Суспільна шкідливість порушення останнього повинна передбачатися незалежно від конкретних результатів інтелектуальної творчості, зафіксованих цивільним законодавством. Тому не можна не визнати правоту тих авторів, які зазначають, що внаслідок групування статей про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності в одному структурному елементі закону про адміністративну відповідальність створюється «запас законодавчої міцності» на певний час у майбутньому, який, у випадку наповнення поняття «інтелектуальної власність» новими об'єктами, дозволить і доповнювати закон і новими складами адміністративних правопорушень [11, с. 173].

Таким чином, на наше переконання, система і структура Особливої частини чинного сьогодні КУпАП не дозволяють об'єднати склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в одній із вже існуючих глав КУпАП без порушення принципу системності розміщення адміністративно-правових норм. Але, вважаємо, що об'єднання адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в одній главі сприятиме підвищенню ефективності запобігання таким правопорушенням. У зв'язку з цим ми не можемо погодитись із висловленою у літературі тезою, що пропозиція стосовно об'єднання статей про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності не пов'язана з вирішенням головного завдання, яке постає під час будь-якого удосконалення законодавства про адміністративну відповідальність – підвищення ефективності його застосування [12, с. 113], а виділення в окрему главу цієї групи адміністративних

правопорушень «не вирішить головних функціональних завдань» [13, с. 154].

Що ж до місця цієї глави у структурі Особливої частини КУпАП, то вважаємо, що її слід розмістити за главою 6 («Адміністративні правопорушення, що посягають на власність»). Це пов'язано з подвійною природою результатів інтелектуальної творчої діяльності, а також з послідовністю розміщення інституту інтелектуальної власності у ЦК України, яка виявляється в тому, що наступною за книгою третьою «Право власності та інші речові права», є книга четверта – «Право інтелектуальної власності». Виходячи із вищезазначеного, на нашу думку, оптимальним способом закріпленням норм, що встановлюють адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності, буде наступний: доповнення Особливої частини КУпАП Главою 6-1 («Адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності»), який міститиме наступні склади адміністративних правопорушень:

Стаття 51-4. Порушення авторського права і суміжних прав.

Стаття 51-5. Порушення права інтелектуальної власності на наукове відкриття.

Стаття 51-6. Порушення права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування інтегральних мікросхем, раціоналізаторську пропозицію.

Стаття 51-7. Порушення права інтелектуальної власності на сорт рослин і породи тварин.

Стаття 51-8. Порушення права інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Стаття 51-9. Порушення права інтелектуальної власності на комерційне найменування, торговельну марку і географічне зазначення походження товару.

Виробленню ж диспозицій та санкцій вказаних статей мають бути присвячені окремі наукові дослідження.

Таким чином, на наше переконання, до основних заходів удосконалення нормативної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності слід віднести побудову стратегії довгострокового розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні та усунення колізій між понятійним апаратом та змістом норм адміністративно-правового законодавства та іншими галузями права (цивільним, господарським та адміністративним) у питаннях правової

охорони інтелектуальної власності. Потребують подальшого вдосконалення механізми охорони і захисту прав інтелектуальної власності та розвиток нормативно-правової бази щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності з врахуванням розвитку новітніх інформаційних технологій, інтенсифікація боротьби з Інтернет-піратством. Нагальними потребами є також адаптація законодавства України у сфері інтелектуальної власності до міжнародно-правових стандартів та вдосконалення адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності (виділення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в окрему главу Особливої частини КУпАП). Необхідним є і законодавче закріплення методики визначення розміру матеріальної шкоди за порушення прав інтелектуальної власності тощо.

2. Шляхи вдосконалення інституційної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності

Наступним напрямом подальшого модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, на наше переконання, є удосконалення його інституційної бази. Сьогодні вона включає державні органи, установи та структури, що наділені прямими і непрямими функціями та відповідальністю в сфері інтелектуальної власності, та судові органи [14, с. 215]. При цьому слід зазначити, що постійні реформування системи суб'єктів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, що відбувалися за останнє десятиріччя, стали одним з найбільш негативних факторів, який не тільки не сприяв, а й значною мірою гальмував процес розвитку сфери інтелектуальної власності в нашій країні та значно ускладнював її охорону.

В Україні традиційно існувала трирівнева інституційна база модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності (міністерство – центральний орган виконавчої влади відповідної галузевої компетенції – підпорядковані йому державні структури). Ефективне функціонування подібної інституційної бази на практиці виявилось ускладненим. Не випадково, центральний державний орган, що мав реалізовувати державну політику у сфері інтелектуальної власності – Державної служби інтелектуальної власності (далі – ДСІВ) України – неодноразово змінював свою

відомчу належність і, як наслідок, власну структуру. Це негативно впливало на діяльність як цього суб'єкту публічного управління у сфері інтелектуальної власності, так і підпорядкованих йому державних підприємств.

З метою створення сучасної системи публічного управління у сфері інтелектуальної власності Україною було обрано шлях побудови дворівневої системи, що вже довела свою ефективність в багатьох країнах світу. Вона передбачає реалізацію концепції відповідного єдиного державного органу публічного управління галузевої компетенції. Але становлення цієї системи в Україні розпочалося з ліквідації у 2017 р. ДСІВ України та підпорядкованих їй структур і передачі їх повноважень Укрпатенту – фактично одній з підпорядкованих ДСІВ України структур. При цьому саме «Український інститут інтелектуальної власності» повинен стати новим органом виконання функцій Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи (далі – МПО/ОМПЕ). І рішення про виконання цих повноважень може бути прийнято виключно в рамках переговорного процесу з Міжнародним бюро ВОІВ, адже воно засноване на міжнародній угоді, укладенню якої передумали роки активних переговорів. Крім того, чимало функцій, визначених концепцією для нового органу є абсолютно новими для українського законодавства та, відповідно, не містять під собою жодного нормативного підґрунтя.

Зрозуміло, що ліквідація ДСІВ не тільки не завершила процес становлення дворівневої інституційної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, а й поставила низку питань, без вирішення яких створення сучасної системи модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності є неможливим. Отже, обсяг повноважень цього державного підприємства обмежений питаннями набуття права інтелектуальної власності та його реєстрацією, і за межами його компетенції залишається досить велике коло питань, що не дозволяє визнати його єдиним органом інтелектуальної власності. А між тим, сфера інтелектуальної власності є одним із ключових елементів забезпечення економічного розвитку держави. При цьому її ефективність значною мірою залежить від активної міжнародної співпраці та стабільності підходів національного патентного відомства щодо основних питань охорони і захисту інтелектуальної власності. Запропонована ж Мінекономіки України концепція, на жаль,

передбачає класичну для України реформу: ліквідувати чинний державний орган та створити на його місці новий. Як засвідчує практика, подібні реформи затягуються в часі, а очікувані від них позитивні результати або не досягаються взагалі, або досягаються лише частково.

Більше того, концепція, що реалізується в Україні, не дозволяє однозначно визначити адміністративно-правовий статус та остаточний перелік повноважень нового єдиного планованого органу [15, с. 256–257], в той час, коли дана проблема є першочерговою. Мову треба вести про створення органу, наділеного принципово іншим адміністративно-правовим статусом, який дозволив би йому стати загальнонаціональним органом. Він повинен мати статус юридичної особи публічного права та утворюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності і наділений правом здійснювати владні повноваження з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. Він повинен також мати відокремлене майно, яке б стало об'єктом права державної власності, і закріплюватися за ним на праві господарського відання. Джерелами формування цього майна має стати державне майно (передане йому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності), майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленому законодавством порядку та інші джерела, не заборонені законодавством. Новий єдиний орган інтелектуальної власності має бути економічно самостійною організацією, мати самостійний баланс, поточний та інші рахунки в національній та іноземних валютах у державних банках, а також рахунки в цінних паперах у депозитарних установах – державних банках. Він має вести бухгалтерський облік і складати фінансові звіти в порядку, передбаченому законом, подавати податкові та статистичні звіти та нести відповідальність за їх достовірність. При цьому органи державної влади не повинні втручатися в діяльність єдиного органу інтелектуальної власності щодо реалізації законодавчо закріплених за ним функцій і повноважень. А його взаємодія з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері

інтелектуальної власності, та органами державної влади повинна здійснюватися в межах, визначених актами законодавства.

Відповідний адміністративно-правовий статус єдиного органу інтелектуальної власності важливо підтвердити наявністю в нього завдань, функцій і повноважень. Зокрема, як єдиний орган інтелектуальної власності, новий суб'єкт публічного управління у цій сфері покликаний здійснювати міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності і представництво інтересів України в цій сфері в міжнародних організаціях, а також функції МПО/ОМПЕ, відповідно до угод з ВОІВ. Завданням цього органу повинні стати підготовка представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), підвищення їх кваліфікації та заходи з підвищення кваліфікації інших фахівців у сфері. Саме в якості єдиного органу інтелектуальної власності даний суб'єкт публічного управління повинен приймати участь у реалізації державної політики в цій сфері та підготовці інформаційних, освітніх та навчальних матеріалів, проводить просвітницькі заходи для підвищення обізнаності та поваги до інтелектуальної власності, розвитку культури суспільства у цій сфері, в створенні центрів винахідництва спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує розробку та реалізацію державної політики у сфері освіти та науки, в організації та проведенні конкурсів винаходів, у тому числі дітей, студентів і молоді та в підготовці фахівців з питань інтелектуальної власності. Його завданнями повинно стати проведення науково-технічної експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності, правової експертизи документів стосовно внесення до державних реєстрів відомостей про об'єкти інтелектуальної власності, що охороняються на території України, досліджень, пов'язаних з охороною інших об'єктів інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної творчої діяльності, а також атестації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених).

Серед функцій єдиного органу інтелектуальної власності, на нашу думку, слід відзначити аналіз потреби національної освіти, науки, культури, суб'єктів бізнесу та інноваційної інфраструктури щодо охорони та захисту прав інтелектуальної власності, визначення тенденції розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності, комерціалізації результатів інтелектуальної творчої діяльності, трансферу технологій тощо,

і розробка та подання на розгляд центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у цій сфері. Функціями даного суб'єкта публічного управління повинні стати узагальнення національної та міжнародної практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробка та подання у встановленому законом порядку пропозиції щодо його вдосконалення та розробка за дорученням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, проект стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності України з урахуванням стратегічних завдань інноваційного розвитку держави. Крім того, єдиний орган інтелектуальної власності повинен виконувати функції внесення до державних реєстрів відомостей про факти набуття (виникнення), передання (відчуження), надання дозволів на використання об'єктів права інтелектуальної власності (ліцензії), відмови, обтяження, припинення або визнання недійсними прав на об'єкти інтелектуальної власності, що охороняються на території України, визнання недійсним права інтелектуальної власності, видача офіційних електронних бюлетенів стосовно об'єктів права інтелектуальної власності, формування та актуалізація інформаційних баз даних, організація науково-дослідної роботи з питань удосконалення правової охорони інтелектуальної власності, економічного, інформаційного та ресурсного забезпечення сфери інтелектуальної власності, а також запровадження програми допомоги вступу до вищих навчальних закладів для обдарованих дітей-винахідників, стипендіальні програми та інші форми підтримки [16, с. 69].

З метою організації своєї діяльності новий єдиний орган у сфері інтелектуальної власності повинен мати низку повноважень. До останніх слід віднести забезпечення здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх реалізацією та здійснення добору кадрів в його структуру та на керівні посади, формування кадрового резерву на відповідні посади, організація роботи з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників. Повноваженнями даного органу повинні стати організація планово-фінансової роботи, здійснення контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечення

організації та вдосконалення бухгалтерського обліку в установленому законодавством порядку, забезпечення виконання завдань із мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави і організація ведення діловодства та архівного зберігання документів відповідно до встановлених правил.

Отже, єдиний орган інтелектуальної власності та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, повинні забезпечити взаємодію та координацію діяльності для стабільного розвитку національної сфери інтелектуальної власності, охорони та захисту інтересів її суб'єктів.

Особливий адміністративно-правовий статус єдиного органу інтелектуальної власності доцільно підкріпити відповідними правами нового суб'єкту публічного управління. Так, даний орган повинен мати право одержувати безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, їх посадових осіб, а також громадських об'єднань інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань і функцій, користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами, а також надавати платні послуги у сфері правової охорони інтелектуальної власності, в тому числі на договірній основі, а також за рахунок коштів вітчизняних та іноземних замовників робіт та грантів. Серед прав нового органу слід відзначити також залучення в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності, вищих навчальних закладів, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками), а також організацію проведення науково-дослідних робіт з удосконалення законодавства та діяльності у сфері інтелектуальної власності, залучати для цього вчених, наукові установи, інноваційні підприємства та інші юридичні особи, у тому числі на договірній та платній основі.

Враховуючи місце єдиного органу інтелектуальної власності в системі суб'єктів публічного управління, повинна бути побудована його структура, важливими елементами якої слід

визнати ради (науково-консультативна та наглядова), палата (апеляційна), комісії (атестаційна, апеляційна та комісія щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна» до торговельної марки (знаку для товарів і послуг)) та служба (внутрішнього аудиту). Так, Науково-консультативна рада єдиного органу інтелектуальної власності повинна стати дорадчо-консультативним органом, порядок організації та діяльності якого визначається положенням, затвердженим цим органом. Вона створюється для розгляду проблемних питань практики застосування законодавства у сфері інтелектуальної власності та розробки і подання єдиному органу інтелектуальної власності відповідних рекомендацій (пропозицій з удосконалення чинних актів законодавства у сфері інтелектуальної власності та проектів нормативно-правових актів, розроблених єдиним органом інтелектуальної власності, матеріалів узагальнень практики застосування міжнародного та національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, методичних рекомендацій з окремих питань проведення науково-технічної експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності та правової експертизи документів, які подаються до національного органу інтелектуальної власності для внесення до державних реєстрів відомостей про об'єкти права інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності, а також інформаційних, освітніх та навчальних матеріалів, розроблених єдиним органом інтелектуальної власності).

Структурним підрозділом національного органу інтелектуальної власності повинна стати Апеляційна палата, завданням якої стане розгляд заперечень (проти висновків науково-технічної експертизи заявок на об'єкти інтелектуальної власності та правової експертизи щодо документів, які подаються до національного органу інтелектуальної власності для внесення до державних реєстрів відомостей про об'єкти права інтелектуальної власності), заяв (про непридатність об'єктів інтелектуальної власності для набуття прав інтелектуальної власності на них та визнання недійсними прав інтелектуальної власності та про визнання торговельної марки (знаку для товарів і послуг) добре відомою в Україні, а також інших питань, віднесених до її компетенції).

Атестаційна комісія єдиного органу інтелектуальної власності утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості

осіб, які виявили намір набути право на зайняття діяльністю представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного). До її повноважень повинні належати також організація та проведення кваліфікаційних іспитів, визначення екзаменаційних завдань, призначення екзаменаторів, прийняття рішення про допуск осіб, які мають намір набути право на зайняття діяльністю представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного), до іспитів, та їх атестацію, прийняття рішень щодо видачі свідоцтва про право на зайняття діяльністю представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного), а також прийняття рішень про зупинення, припинення діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного).

Відповідний адміністративно-правовий статус єдиного органу інтелектуальної власності висуває високі вимоги до його кадрового забезпечення, насамперед експертного, адже він повинен мати необхідні знання для проведення науково-технічної та (або) правової експертизи та надання висновку з досліджуваних питань.

Таким чином спрощення інституційної системи модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні є з одного боку позитивним явищем, а з іншого – постійне реформування управлінської сфери створює додаткові проблеми пов'язані з налагодженням роботи та взаємодії зазначених структур, створення відповідного кадрового апарату, забезпечення розвитку та наступності фахових знань та навичок, прозорістю публічного управління у сфері інтелектуальної власності, що свою чергу безпосередньо негативно впливає на систему охорони інтелектуальної власності в Україні та надає правопорушникам нові можливості безкарно вчиняти правопорушення в цій сфері. Відповідно основними напрямками удосконалення інституційної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності повинні стати: завершення процесу реформування системи суб'єктів публічного управління у цій сфері; комплектація системи суб'єктів публічного управління у сфері інтелектуальної власності фахівцями високого рівня, здатними швидко адаптуватися до нових умов та вирішувати складні завдання охорони інтелектуальної власності в сучасних умовах, з одночасним збереженням наступності у формування кадрового апарату;

якнайшвидше налагодження співробітництва та взаємодії між державними та приватними установами у сфері охорони інтелектуальної власності; поглиблення співробітництва з міжнародними організаціями у сфері охорони прав інтелектуальної власності.

3. Шляхи вдосконалення інфраструктурної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності

Перспективним і значущим напрямком подальшої модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності є, на наш погляд, вдосконалення його інфраструктурної бази. Справа в тому, що функціонування сфери інтелектуальної власності характеризується широким діапазоном різних видів діяльності [17, с. 58]. Разом з тим, на теперішній час ще не створено ефективної та збалансованої системи її моніторингу [18, с. 51]. З одного боку, існують сучасні інструменти для здійснення детального моніторингу по окремих видах діяльності, таких як патентування об'єктів інтелектуальної власності та охорона прав на них, а з іншого боку, моніторинг про використання об'єктів інтелектуальної власності, досягнутий економічний ефект, вплив на зміцнення конкурентоспроможності, конфліктні ситуації, пов'язані з використанням об'єктів інтелектуальної власності, рівень контрафакції та піратства не має ознаки регулярних дій і носить фрагментарний характер. Часто інформація, що зібрана одними установами, не завжди доступна для користування іншим установам. Така інформація не завжди має кількісне визначення та оцінку. Методи оцінювання такої інформації не стандартизовані. Це унеможливує здійснення результативного моніторингу функціонування сфери інтелектуальної власності та вимагає пошуку управлінських рішень для оптимізації існуючих способів моніторингу.

З моменту початку функціонування сфери інтелектуальної власності моніторинг діяльності з реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності (крім сортів рослин), захисту прав у сфері інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності в сфері інтелектуальної власності і розвитку та впровадження інформаційних технологій здійснюється Мінекономіки України (з 1992 по 2010 рр. Держпатентом України, а з 2010 по 2017 рр. – ДСІВ України).

Статистичні дані (місячні, квартальні, річні та узагальнені) публікуються на офіційному веб-порталі Мінекономіки України і використовуються в якості довідкових посилань для складання різноманітних статистичних звітів і досліджень стосовно цієї діяльності. За кожним об'єктом інтелектуальної власності окремо та по всіх об'єктах у цілому щорічно здійснюється порівняльний аналіз основних показників, які відображаються в щорічних звітах Мінекономіки України і доступні в електронному вигляді на її офіційному веб-порталі. Поряд з іншими країнами, Україна через Мінекономіки України, як суб'єкт публічного управління галузевої компетенції, надає ВОІВ щорічні технічні звіти стосовно діяльності з патентування та реєстрації авторського і суміжних прав за встановленою формою, які включаються до статистичних звітів ВОІВ і розміщуються на веб-сайті.

Узагальнені статистичні показники надходження заявок на об'єкти інтелектуальної власності за весь період існування системи моніторингу сфери інтелектуальної власності (1992–2021 рр.) є такими. Із загальної кількості поданих заявок 21,0% становлять заявки на винаходи, 13,7% – на корисні моделі, 60,7% – на знаки для товарів і послуг, 4,6% – на промислові зразки, 0,007% – на зазначення походження товарів. Понад 70% загальної кількості заявок на винаходи подано національними заявниками, близько 30% – іноземними. Найбільша кількість заявок від іноземних заявників (майже 70%) подається з США, Німеччини, Франції, Швейцарії, Великобританії та Російської Федерації.

Винаходи і корисні моделі залишаються основним джерелом технологічних інновацій в Україні, тому моніторинг процесів патентування зазначених об'єктів інтелектуальної власності представляє особливий інтерес, оскільки виявляє галузеві пріоритети діяльності різних категорій суб'єктів підприємницької діяльності. Ця інформація може бути використана при проведенні наукових досліджень, аналізі інноваційних процесів, інвестиційної привабливості України тощо. Кількість заявок на винаходи та корисні моделі за весь період функціонування системи моніторингу перевищила 247 тисяч [19]. Понад 80% загальної їх кількості подано національними заявниками. У період 2004–2021 рр. найбільш активними національними заявниками були заявники з галузі вищої освіти та науки, які подали понад 50% загальної кількості заявок на винаходи і корисні моделі (юридичні особи), а також заявники – фізичні особи – 37,7%.

У сучасних умовах ринкової економіки інформація щодо охорони комерційних позначень, зокрема торговельних марок (знаків для товарів і послуг), є досить актуальною для оцінки ситуації в конкурентному середовищі та представляє інтерес як для національної економіки, так і для іноземних інвесторів. За статистичними даними на цей об'єкт інтелектуальної власності подається найбільша кількість заявок (60,7%). З їх загальної кількості заявки іноземних заявників складають 47,7%, при цьому понад 70% таких заявок подано за Мадридською системою міжнародної реєстрації знаків (вона значно полегшує процес реєстрації торговельних марок (знаків для товарів і послуг)). Найбільша кількість заявок на реєстрацію знаків від іноземних заявників подається із США, Німеччини, Швейцарії, Франції та Російської Федерації.

Статистичні дані щодо реєстрації охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності фіксують наступну ситуацію. До державних реєстрів внесено понад 535 тисяч охоронних документів, з яких 81% – на ім'я національних заявників. Зареєстровано 7,1% патентів на винаходи, 21,5% патентів на корисні моделі, 6,5% патентів на промислові зразки, 44,9% свідоцтв на торговельні марки (знаки для товарів і послуг). Із загальної кількості патентів на винаходи понад 20% видано на ім'я іноземних власників, з них 76,5% – за заявками, поданими в Україні за процедурою Договору про патентну кооперацію (РСТ). Найбільшу кількість патентів (понад 67%) зареєстровано на ім'я власників з США, Німеччини, Франції, Швейцарії, Великої Британії та Російської Федерації. Важливим показником економічної цінності запатентованих винаходів є кількість чинних патентів. Станом на кінець 2018 р. чинними були 40,5% від загальної їх кількості. При цьому частка чинних патентів серед патентів, виданих на ім'я іноземних власників, становить 59%, а для патентів, виданих на ім'я національних власників, цей показник становить 31%.

За весь період функціонування вітчизняної сфери інтелектуальної власності до державних реєстрів було внесено відомості про більше ніж 36 тисяч договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (20,4% – договори про видачу ліцензії на використання об'єктів інтелектуальної власності, 76,1% – договори щодо передачі права власності, 5,2% «відкритих» ліцензій на використання винаходів і корисних

моделей). З них: на винаходи – 15,5%, на корисні моделі – 5,3%, на промислові зразки – 5,1%, на торговельні марки – 74,1%.

Актуальним на сьогодні стає вивчення психологічного аспекту інтелектуальної власності [20, с. 512], в якому концентруються індивідуально-особистісні якості людей, пов'язані з використанням у їхній діяльності інтелектуальної власності. Так, згідно з результатами дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг», ставлення українців до питання важливості захисту інтелектуальної власності є вкрай суперечливим. Майже 80% опитаних вважають, що право інтелектуальної власності повинно захищатися (у т. ч. 58% – повинно захищатися завжди, 21% – повинно, але не завжди). Лише 4% опитаних дотримуються протилежної думки. Ще 17% – не змогли визначитися з цього приводу. У той же час майже 60% опитаних українців готові порушити право інтелектуальної власності у випадку придбання одягу, книжки, музики, кіно або комп'ютерної програми, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності за умови їх меншої вартості. Причому, як засвідчує опитування, чим молодші респонденти, чим частіше вони користуються Інтернетом, чим вищий рівень їхньої освіти, тим частіше вони готові відмовитися від оригіналу на користь дешевої копії або безкоштовної версії: майже 50% опитаних у віці 18–29 років намагатимуться безкоштовно скачати в Інтернеті музику, кіно або комп'ютерну програму, ще чверть – купуватимуть дешеву копію і лише кожен десятий купуватиме оригінал [21].

Наведені факти переконливо свідчать не стільки про низку правову культуру населення у сфері інтелектуальної власності, скільки про правовий нігілізм та психологічну неготовність або небажання поважного ставлення до інтелектуальної діяльності інших осіб. З іншого боку, вади сучасного суспільного устрою, пов'язані з низьким рівнем законності, соціальною нерівністю, процвітанню корупції у всіх сферах суспільства, недовірою громадян до держави, поблажливе ставлення до протиправної діяльності, також не сприяють поліпшення суспільного ставлення до поваги та охорони інтелектуальної власності. Таким чином, підвищення правової культури населення безпосередньо пов'язано з підвищенням якості нормотворення у сфері охорони прав інтелектуальної власності, відповідно зазначений запобіжний захід стоїть на стику правових та ідеологічних заходів запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Причому до основних ідеологічних заходів удосконалення інфраструктурної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності, ми вважаємо, слід віднести: підвищення правової культури населення щодо охорони інтелектуальної власності; проведення кампаній з надання базових знань про основні права інтелектуальної власності та систему їх охорони, підготовка відповідних інформаційних методичних та навчальних матеріалів; розвиток конструктивного діалогу між творцями, науковцями та бізнесом щодо проблем інтелектуальної власності, проведення публічних обговорень проблем охорони інтелектуальної власності; публічне висвітлення в засобах масової інформації судових процесів щодо порушення прав інтелектуальної власності; інформування населення щодо адміністративних стягнень та інших правових заходів впливу за порушення прав інтелектуальної власності; підготовка інформаційних та навчальних матеріалів для підвищення обізнаності, поваги та розвитку культури суспільства у сфері інтелектуальної власності; організація та сприяння проведення просвітницьких заходів з питань охорони інтелектуальної власності; застосування засобів масової інформації та порталів мережі Інтернет для формування шанобливого ставлення до об'єктів інтелектуальної власності тощо. Крім того, для підвищення рівня освіти у сфері інтелектуальної власності необхідно уточнення змісту освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників вищих навчальних закладів з позиції формування в державі творчих особистостей, здатних до створення об'єктів інтелектуальної власності, а також підтримання високого професійного рівня працівників державної системи правової охорони інтелектуальної власності, навчання суддів, співробітників правоохоронних та контролюючих органів.

Для покращення обізнаності та розвитку високої культури широких верств населення в сфері інтелектуальної власності потрібно інформування широкої громадськості та бізнесових кіл про роль і значення інтелектуальної власності з метою підвищення інтересу до створення та правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, зростання конкурентоспроможності підприємств, економічного, соціального та культурного розвитку країни. Існує потреба у розповсюдженні та популяризації знань про законодавство в сфері інтелектуальної власності, важливість охорони та дотримання прав

інтелектуальної власності для різноманітних категорій користувачів інтелектуальних продуктів, а також надання доступу до інформації та знань у сфері інтелектуальної власності за допомогою сучасних засобів, інформаційних і комунікаційних технологій [22, с. 222].

Правові норми у сфері інтелектуальної власності призначені забезпечити охорону інтелектуальних продуктів, винаходів, новостворених корисних моделей від неправого використання, забезпечити гідну оцінку вкладеної у винахід або розробку праці окремої людини чи трудових колективів. Відповідно до регулювання відносин інтелектуальної власності належить закріплення права її власника володіти, користуватися та розпоряджуватися нею. З іншого боку, важливою частиною регулювання відносин інтелектуальної власності є забезпечення можливостей її комерціалізації, тобто введення до економічного обігу та отримання від цього прибутку. Відповідно економічний напрямок удосконалення інфраструктурної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності є не менш важливим. Аналіз ринку інтелектуальної власності в Україні доводить, що за умови створення дієвої системи її охорони інтелектуальна власність стає одним з найбільш ліквідних товарів. Використання новітніх технологій, наукових розробок, «ноу-хау» є запорукою успішного розвитку будь-якого бізнесу або виробництва. Інтелектуальна власність сама по собі стає джерелом доходів. Відповідно розвиток ринку інтелектуальної власності в Україні прискорить входження України до світової спільноти на умовах рівноправного партнерства.

У той же час, як зазначають фахівці, розвиток ринку інтелектуальної власності в Україні переживає низку проблем: низька конкурентоспроможність української економіки в сфері інновацій; низький рівень комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та їх капіталізації українськими підприємствами в якості нематеріальних активів; тенденція до зниження інноваційної активності українських підприємств; нерозвиненість та нерівномірний розподіл за регіонами інноваційної інфраструктури; практична відсутність ефективних механізмів фінансування розвитку інтелектуальної власності [23, с. 10] тощо. Економічні недоліки забезпечення гідної регулювання інтелектуальної власності в Україні спричиняють, з одного боку,

значні складнощі у виробленні високоякісного вітчизняного інтелектуального продукту та його охорони, а з іншого – відкривають широкі можливості майже неконтрольованого використання контрафактної продукції та швидкого отримання надприбутків. Відповідно поліпшення економічного клімату на ринку інтелектуальної власності та спрощення процедур її комерціалізації має знизити кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Аналіз ринкових відносин інтелектуальної власності в Україні, на наш погляд, дозволяє визначити основні економічні заходи удосконалення інфраструктурної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності. Ними повинні стати: спрощення процедур оформлення прав на об'єкти інтелектуальної власності та реєстрації фактів передання виключних майнових прав; державна підтримка патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах та недопущення на митну територію товарів, які імпортуються з порушенням прав інтелектуальної власності; запровадження кредитних програм для учасників ринку інтелектуальної власності, які впроваджують передові інноваційні технології та винаходи, створені в Україні; запровадження програм страхування господарчих ризиків під час впровадження інноваційних технологій та винаходів, створених в Україні; надання методологічної, методичної та інформаційної допомоги з питань правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності на ринку України та загальне підвищення культури ведення бізнесу у сфері інтелектуальної власності.

Таким чином, модернізація механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності повинна відбуватися у напрямку розповсюдження знань про інтелектуальну власність та створення сприятливих умов для комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Висновки

Таким чином, визначення мети, стратегічних напрямів і основних завдань, пріоритетів та перспектив подальшої модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності повинно базуватися на результатах ретельного аналізу сучасного стану як самої діяльності суб'єктів публічного управління щодо реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, так і самої сфери інтелектуальної

власності. Стратегічні напрями подальшої модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні повинні зосереджуватись на вирішенні наступних трьох комплексах базових проблем модернізації механізмів публічного управління у сфері, що досліджується: проблем нормативної бази (вона включає національне законодавство, як сукупність правових положень, на підставі яких суб'єкти публічного управління створюють належні умови набуття, реалізації, охорони та захисту права, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної творчої діяльності членів суспільства), проблем інституційної бази (суб'єктів публічного управління, наділених відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності з метою вирішення ними широкого кола завдань з надання правової охорони, управління, реалізації і захисту прав інтелектуальної власності) та проблем інфраструктурної бази (елементів і відносин, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування сфери інтелектуальної власності, а також користувачів цієї сфери). Залишається невирішеним завдання удосконалення інфраструктурної бази модернізації механізмів публічного управління у сфері інтелектуальної власності шляхом активізації діяльності по розповсюдженню знань у сфері інтелектуальної власності, виховання поваги до інтелектуальної власності, удосконалення взаємодії винахідників, науковців та бізнесу, а також розвитку інноваційної діяльності та трансферу технологій, покращення механізму набуття правової охорони і створення належних умов для комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. URL: <http://search.ligazakon.ua>
2. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/386-2013-p>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/287/2015>.

4. Підпригора О. А. Чи потрібен Україні Кодекс про інтелектуальну власність? *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2. С. 75–79.
5. Муза О. В. Проблеми розвитку адміністративного права України: ревізія системи галузі. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 65–70.
6. Ємельянова І. І. Деякі історико-правові аспекти розвитку адміністративної юстиції. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 61–65.
7. Панасюк Р. П. Наукові аспекти розвитку адміністративного права. *Наукові праці МАУП. Серія : Юридичні науки*. 2017. Вип. 1. С. 73–79.
8. Нечитайленко А. О., Нечитайленко В. А., Компанієць І. М. Про деякі шляхи подальшого розвитку адміністративного права України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право»*. 2016. Вип. 24. С. 80–87.
9. Демченко В. О. Проблемні аспекти систематизації джерел адміністративного права в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 7(1). С. 98–101.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>
11. Кобзева Т. А. Удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає відповідальність за правопорушення у фінансовій сфері. *Наше право*. 2017. № 1. С. 172–177.
12. Лучка І. Ю. Нове у законодавстві про інтелектуальну власність. *Право.ua*. 2017. № 3. С. 111–117.
13. Мікульюнок І. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник. 3-тє вид. Київ : Кондор-Видавництво, 2015. 242 с.
14. Дергачова В. В., Пермінова С. О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 416 с.
15. Якубівська Ю. Є. Колізії норм права та компетенції органів управління у сфері інтелектуальної власності як загроза інформаційній безпеці. *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право*. 2015. № 4. С. 36–41.
16. Француз А. Й., Куликов Д. В. Право інтелектуальної власності як основа правовідносин у сфері інтелектуальної власності та її місце у структурі українського права. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2017. Вип. 28. С. 66–72.

17. Бабець І. Г., Мойсеєнко І. П. Інтелектуальна власність : навч. посіб. Львів, 2015. 158 с.

18. Косенко О. П. Моніторинг комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності з використанням тангенціальної функції економічного ефекту. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1(2). С. 49–55.

19. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» : офіційний сайт. URL: <http://www.uipv.org/ua/contact.html>

20. Репка А. О. Психологічні особливості ставлення студентів вищого навчального закладу до інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 10, Вип. 27. С. 511–519.

21. Проблеми захисту інтелектуальної власності в Україні. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/problemy_zaschity_intellektualnoy_sobstvennosti_v_ukraine.html

22. Інтелектуальне право України : підручник / за заг. ред. О. С. Яворської. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2016. 608 с.

23. Білоус С. П. Комерціалізація інтелектуальної власності. *Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки*. 2017. № 4(2). С. 9–17.